УДК 766.05:316.3
DOI: 10.31866/2617-7951.8.1.2025.330434

UDC 766.05:316.3

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ЯВИЩА

Наталя Удріс-Бородавко,
https://orcid.org/0000-0003-1831-5476
кандидат соціологічних наук,
доцент,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
udris.nata@gmail.com

STRUCTURAL MODEL OF GRAPHIC DESIGN AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

Natalia Udris-Borodavko,
https://orcid.org/0000-0003-1831-5476
PhD in Social Sciences,
Associate Professor,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
udris.nata@gmail.com

Анотація

Мета статті – на основі аналітики професійних асоціацій графічного дизайну в європейських країнах виявити складові системного функціонування графічного дизайну в соціумі та сформувати його структурну модель задля цілісного розвитку його потужності і впливовості в українському суспільстві. **Методи дослідження.** Застосовано системно-структурний аналіз, на основі якого виявлено внутрішні зв'язки і взаємодію елементів системи. **Наукова новизна.** В статті вперше проаналізовано системність функціонування графічного дизайну на прикладі діяльності професійних асоціацій у Фінляндії, Австрії, Норвегії, Нідерландах та Італії, виявлено зв'язки структурних складових дизайну як складного соціокультурного явища та сформовано модель, що побудована на взаємодіях між усіма складовими. **Висновки.** Явище графічного дизайну масштабується такими процесами, як: 1) розгорнутою мережею закладів та заходів формальної та альтернативної дизайн-освіти, до якої залу-

Abstracts

The purpose of the article. Based on the analysis of professional graphic design associations in European countries, to identify the components of the systemic functioning of graphic design in society and to form its structural model for the holistic development of its power and influence in Ukrainian society. **Research methods.** The system-structural analysis was applied, on the basis of which the internal relations and interaction of the system elements were revealed. **Scientific novelty.** The article is the first to analyze the systematic functioning of graphic design on the example of professional associations in Finland, Austria, Norway, the Netherland, and Italy, to identify the relationships of the structural components of design as a complex socio-cultural phenomenon, and to form a model based on the interactions between all components. **Conclusions.** The phenomenon of graphic design is scaled by such processes as: 1) an extensive network of formal and alternative design education institutions and events involving experienced

чені дизайнери з досвідом, науковці, викладачі, видавці, представники громадських об'єднань, законодавчих структур, професійних об'єднань та ЗМІ, які на міжнародному рівні розробляють концептуальні вектори навчальних процесів; 2) міжнародними та національними подіями для демонстрації найкращих досягнень у графічному дизайні за останній рік або кілька років (фестивалі, конкурси, конференції, форуми), виявлення трендів у проєктуванні, налагодження нових взаємодій; 3) веденням масової комунікації про графічний дизайн спеціалізованими паперовими чи електронними журналами, подкастами, каналами соціальних мереж і платформ 4) проведенням постійних та разових тематичних експозицій у музеях дизайну з метою аналітичного виявлення закономірностей розвитку графічного дизайну у часових та просторових зв'язках. Усі заходи з масштабування явища графічного дизайну мають на меті залучення та синергію всіх причетних, вони відкриті для відвідування та поширення матеріалів з результатами.

Ключові слова:
дизайн, графічний дизайн, професійна асоціація, Grafia, Designaustria, Grafill, BNO, AIAP, DesignForUkraine, системний підхід, системно-структурний аналіз, модель графічного дизайну, екосистема.

designers, scientists, teachers, publishers, representatives of public associations, legislative structures, professional associations, and the media, who develop conceptual vectors of educational processes at the international level; 2) international and national events to demonstrate the best achievements in graphic design over the past year or several years (festivals, competitions, conferences, forums), identify trends in design, establish new products 3) conducting mass communication about graphic design through specialized paper or electronic magazines, podcasts, social media channels and platforms 4) holding permanent and one-time thematic exhibitions in design museums to analytically identify patterns of graphic design development in time and space. All events aimed at scaling the graphic design phenomenon are aimed at involving and synergizing all those involved, they are open to the public and the results are shared.

Keywords:
design, graphic design, professional association, Grafia, Designaustria, Grafill, BNO, AIAR, DesignForUkraine, systematic approach, system-structural analysis, graphic design model, ecosystem.

Вступ 1

Складність та багатовимірність явища графічного дизайну на сучасному етапі його розвитку створює підґрунтя для його системного вивчення з метою упорядкування складових процесів у структурній моделі, поточнення умов існування, виявлення принципів функціонування та розвитку. Дослідження графічного дизайну з такої позиції є актуальним і для теоретиків-науковців, і для експертів, які разом з дизайнерами працюють над стратегією розвитку цього соціокультурного явища та підвищення ефективності його позитивного впливу на суспільство. Створення моделі певного явища узагальнює, систематизує та репрезентує досвід людини або групи людей щодо функціонування цього явища та робить його легкодоступним для інших. Таке унаочнення дозволяє побачити картину в цілому та системно проаналізувати недоліки і вектори удосконалення й розвитку.

Мета дослідження 2

Цілі дослідження полягають в аналітиці сучасного графічного дизайну як соціокультурного явища в країнах з давньою

ISSN 2617-7951 (Print)
ISSN 2617-880X (Online)

історією його розвитку, виявленні структурних складових його системного функціонування в соціумі та формуванні альтернативної моделі графічного дизайну задля системного розвитку його потужності і впливовості в українському суспільстві.

3 Методологія та аналіз джерельної бази

Методологія дослідження полягає у системному підході, який зайняв домінантне положення останніми роками не лише в точних науках, але й в гуманітарних.

У сучасній західній науці кінця XX ст. системний підхід як метод дослідження остаточно поширився з теорії в практичну площину. Серед зарубіжних авторів, які писали про системне мислення та поширювали застосування системного підходу в різних наукових галузях, варто назвати Дж. Коннора та Л. МакДермотта (O'Connor & McDermott, 1997), Дж. Фрімана та М. Палея (Freeman & Paley, 2001), К. Маані (Maani, 2017), М. Імамура та ін. (Imamura et al., 2024) та багатьох інших. У цих роботах розкриваються поняття системи та її структури, принципи системного мислення, прогресивні засоби впровадження системного мислення в менеджмент, бізнес, управління соціальним розвитком, пропагується зосередження уваги на усуненні повторюваних проблем замість фокусі на їхніх симптомах, системній динаміці.

Українські автори І. Спільник та О. Ярощук (2018) пропонують розглядати принцип системності у таких основних аспектах, як «сприйняття об'єкта як системи або впорядкованої сукупності взаємопов'язаних елементів, які організовано взаємодіють для досягнення спільної мети; у розгляді кожного об'єкта як складової частини системи вищого порядку, а підсумки його діяльності як наслідків складної взаємодії внутрішніх і зовнішніх причин» (с. 183).

У викладенні П. Йолона (2002) можна знайти принципи, які розгортаються в системну методологію, забезпечують системність наукового дослідження та практичного освоєння об'єкта: а) принцип цілісності, згідно з яким досліджуваний об'єкт сприймається розподіленим на окремі частини, органічно інтегрованими в єдине ціле; б) принцип примату цілого над його складовими частинами, який означає, що ціле визначає функції окремих компонентів та системи в цілому; в) принцип ієрархічності, який «постулює субстанційну відносність розрізнення системи та її елементів, оскільки кожен елемент може виступати складним об'єктом і бути системою нижчого рівня в той час, як кожна система – виступати елементом системи більш високого рівня, внаслідок чого предметна область теорії набуває вигляду деякої ієрархії систем» (Йолон, 2002, с. 584); г) принцип полісистемності, в рамках якого кожен складний об'єкт може розглядатися як сукупність систем, вписаних одна в одну.

Можна знайти деякі відмінності у підходах трактування системи (як цілого, складеного з підсистем) та «системи систем» (Boardman & Sauser, 2006). Дж. Боердман та Б. Саусер (Boardman & Sauser, 2006) виділяють такі спільні характеристики системи і «систем систем»: автономність, приналежність, підключення, різноманітність, виникнення (emergence). В трактуванні та моделюванні системи ці характеристики полягають у тому, що автономія частин забезпечується схожістю на своїх «батьків», адже є їхнім продовженням; у системах передбачувана конструкція разом із частинами з високим рівнем їх підключення і мінімальним підключенням між основними підсистемами (модульна ієрархічність); різноманітність частин мінімізується для створення відомого дискретного модуля, що забезпечує простоту керування; прогнозується і позитивна, і негативна емерджентність, спрогнозована та перевірена. В трактуванні «системи систем» ці характеристики набувають інших забарвлень. Автономія системи як цілого забезпечується автономією складових систем, кожна з яких має свою мету; складові системи самі обирають приналежність надсистемі на основі балансу витрат/користей з метою більшої реалізації своїх власних цілей, а також через віру в суперціль надсистеми; підключення між складовими системами є динамічним в усіх можливих варіантах за принципом мережевої архітектури; різноманітність збільшується завдяки звільненій автономії, відданій приналежності та відкритому підключенню; емерджентність не прогнозується для варіативності розвитку системи, але створюється клімат, при якому на ранніх етапах виявляються можливі вектори негативних проявів та максимально нейтралізуються.

Дослідження графічного дизайну в контексті «системи систем» передбачає гнучкість, нелінійність, варіативність розвитку систем і в цілому відповідає постмодерністській парадигмі гуманітаристики.

Емпіричну джерельну базу дослідження склали сайти асоціацій графічного дизайну та візуальних комунікацій країн Європи, на яких представлено системне функціонування і розвиток графічного дизайну.

4 Результати дослідження

Вивчення підходів до структурування складових графічного дизайну дають базово схожі, хоча і дещо відмінні результати. Наприкінці XX ст. системність мислилася скоріше в межах моделей соціальної комунікації. До прикладу, П. Бернар (Bernard, 1997) використовує схему комунікаційної взаємодії, змодельованої в теорії комунікації, та презентує її сукупністю суб'єктів (клієнти та дизайнери), повідомленнями та об'єктами (цілі, продукти), а також отримувачами (аудиторія та споживачі) з їхні-

ISSN 2617-7951 (Print)
ISSN 2617-880X (Online)

ми потребами та очікуваннями. Конкретність часових рамок, у яких існує ця модель, визначає соціальний вимір дизайну.

В XXI ст. системний підхід до розвитку візуальних комунікацій та графічного дизайну як їх складової реалізується комплексною багатовекторною діяльністю професійних асоціацій. Зокрема, системний підхід чітко проявлено у діяльності фінської асоціації дизайнерів візуальної комунікації Grafia (n.d.). Впродовж 91 року існування (засновано у 1933 р.) сформовано та реалізуються такі напрями діяльності: адвокатура та адвокація, консультації та юридична допомога з питань ціноутворення і авторського права, науково-видавнича діяльність, консультативна підтримка клієнтів щодо вибору дизайнера для проєкту, надання грантів дизайнерам, наставництво та інформування про заклади освіти, курування гільдій фахівців вузької спеціалізації (плакатів, книжкових дизайнерів, анімаційної графіки, карикатуристів і мультиплікаторів), видання журналу «Grafia», розширення сфери впливу за рахунок нових членів (на сьогодні в асоціації 1200 учасників), проведення фахових конкурсів та фестивалів (подія «Вершини дизайну» (Huiput) з 1980 р., премія Рудольфа Койву (Rudolf Koivu), нагорода «Графічний дизайнер року» з 1985 р., співорганізація трієнале ілюстрації Mikkelin та фестивалю Lahti International Poster Triennale), розробка політики щодо етики та професійних правил.

Австрійський центр знань та асоціація за інтересами у сфері дизайну Designaustria (n.d.) (засновано в 1927 р., є третьою найстарішою організацією дизайну в Європі та нараховує сьогодні 1500 членів) системно забезпечує такі аспекти функціонування спільноти: агрегація послуг та обслуговування фахівців-учасників (зокрема, супровід тендерів та конкурсів з боку клієнтів, надання послуг біржі вакансій, видання періодичного журналу і книг про дизайн, тестування 400 типів паперу від провідних австрійських постачальників, підтримка платформи для професійної комунікації); постійна програма пізнавальних заходів (виставки, майстер-класи, екскурсії, лекції), організація і спонсорування національних та міжнародних конкурсів (премія Джосефа Біндера (Joseph Binder) зі спеціалізацією на графічному дизайні, державна премія за видатний тривимірний дизайн року, премія Ромула Кандея (Romulus Candea) зі спеціалізацією на ілюстрації дитячих книг); ведення з 2013 р. мультидисциплінарних наукових досліджень дизайну; анонсування подій в усіх галузях дизайну; освітня діяльність (розвиток ініційованого навчання експертів галузі, курування платформи ініціатив для обміну інформацією між здобувачами освіти, випускниками, викладачами та клієнтами); розробка рекомендацій, полісів та стандартів якості за підтримки державних органів;

доступ до документів з питань власності та ділового партнерства, а також юридичні послуги.

Національна норвезька організація Grafill (n.d.) (понад 1700 членів, які працюють у сфері графічного дизайну, ілюстрації, анімації, коміксів/мультфільмів і цифрового дизайну) функціонує з 1991 р., проте сьогодні презентує вельми розгалужену системну діяльність: юридична допомога та консультування щодо інтелектуальної власності; супровід у тендерах, працевлаштуванні та моніторинг прибутків (заробітних плат) дизайнерів; співпраця з державними та політичними органами; ведення діджитал-журналу; надання грантових стипендій; проведення двох щорічних конкурсів (Visuelt, найбільший конкурс у сфері візуальної комунікації в Скандинавії та Årets vakreste Bøker (Найкрасивіші книги року)); проведення великої кількості освітніх, виставкових та дискусійних заходів у власній будівлі Grafills Hus (Будинок Grafill). Організація Grafill системно реалізує мету бути єдиним ресурсним центром для дизайнерів візуальних комунікацій, які працюють у Норвегії.

Асоціація дизайнерів у Нідерландах є багатопрофільною і також демонструє системний підхід. Історія її, як і системність, формувалася з 1904 р. Сьогодні організація реалізує консультативну діяльність із загальних питань професійної діяльності, освітні послуги (тренінги, наставництво, коучинг, навчання основ підприємницької дизайн-діяльності), агрегацію вакансій, видання журналу обмеженої реалізації для членів асоціації, соціальна комунікація в соціальних мережах і подкастах (BNO, n.d.).

Італійська асоціація AIAP (n.d.) спрямована на просування, захист і розвиток професії та культури графічного дизайну, дослідження впливу візуальних комунікацій на суспільство, людей та спільноти (заснована у 1945 р.). Організацією реалізуються навчання і менторство щодо модернізації навчальних планів у освітніх закладах, проведення фахових заходів, консультації та оформлення угод, видання журналів, книг та каталогів, адвокаційна діяльність щодо питань захисту професії, співпраця з іншими асоціаціями щодо нормативних змін, інституалізація збереження історії дизайну шляхом створення з 2009 р. бібліотеки архівів, фондів і колекцій візуальних комунікацій, організація і проведення виставок та з 2009 р. – пересувної події «Design Per – Міжнародний тиждень графіки», проведення міжнародної нагороди AWDA, спрямованої на жінок, які займаються дизайном візуальної комунікації.

Всі наведені напрями діяльності асоціацій (рис. 1) оприлюднені на їхніх сайтах з фактологічним підтвердженням та інтерактивною можливістю членів асоціацій або просто зацікавлених людей долучитися до заходів і подій.

ISSN 2617-7951 (Print)
ISSN 2617-880X (Online)

Рис. 1. Логотипи асоціацій дизайнерів в країнах Європи. Колаж автора.

Fig. 1. Logos of designers' associations in Europe. Author's collage.

В Україні сучасний погляд на комплексну дизайн-діяльність представлено на сайті громадської організації DesignForUkraine мапою «екосистеми українського дизайну», що виникла як результат роботи науково-практичного семінару в рамках програми CreativeEurope. На основі синтезу мозкового штурму робочих груп авторами визначені такі складові екосистеми дизайну: дизайн-політика, освіта, експорт і промоція; музей українського дизайну; дослідження; видавництво та медіа; DesignWeek (Вічер та ін., 2017). Ця мапа працює здебільшого як проєкт, який ініціативна волонтерська група намагається просувати, хоча й у вельми складних соціальних та економічних умовах (рис. 2).

Згідно з розробленою українською аналітичною агенцією, PPV методологією та проведеним за нею дослідженням, елементами «екосистеми дизайну» є заклади формальної та неформальної освіти, фонди підтримки та грантодавці, органи державної та місцевої влади, організації та платформи з просування дизайну, споживачі та замовники, професійна дизайн-спільнота (кластери, ГО) (PPV Knowledge Networks, 2019, с. 44).

Рис. 2. Схема екосистеми дизайну в Україні (Вічер та ін., 2017).

Fig. 2. Diagram of the design ecosystem in Ukraine (Vicher at al., 2017).

Представлені структури стосуються як безпосередньо графічного дизайну, так і дизайну загалом (акумуляція всіх видів). Наведені підходи, особливо в українських моделях, мають певну недосконаліть, оскільки зосереджені більше на складових підсистемах, ніж на процесах, що їх об'єднують у цілісну модель. Втім, саме процеси як взаємодії складових забезпечують ті емерджентні властивості, які визначають унікальність явища та перспективність його розвитку. Важливою в контексті висвітлення саме процесуальних взаємодій є публікація Т. Никоненко і К. Сахно (2013) про соціальний підхід до мистецтва. В ній представлено структурування мистецької сфери, яке зорієнтоване на виокремлення не стільки підсистем, скільки процесів. Хоча дизайн і мистецтво – різні галузі, в яких відмінні цілі, завдання та методи їх досягнення, наведений авторами підхід доречний і для часткового застосування в системному аналізі дизайну.

Поєднання системно-компонентного та системно-структурного аналізів до концептуалізації структурної моделі графічного дизайну з наміром виявлення основних процесів надає можливість визначити такі з них: соціокультурне і законодавче стратегування; проєктування (процес продукування нових проєктів); споживання проєктів (утилітарне, аналітично-дослідницьке, естетичне); посередництво між проєктуванням та споживанням – система збереження, тиражування і поширення; масштабування потужності і потенціалу графічного дизайну. Структурну модель, у якій кожен процес забезпечується індивідуальними і груповими суб'єктами та їхніми специфічними діями, представлено так:

Процеси (дії, що здійснюють суб'єкти)	**Індивідуальні суб'єкти**	**Групові суб'єкти**
СОЦІОКУЛЬТУРНЕ І ЗАКОНОДАВЧЕ СТРАТЕГУВАННЯ		
• Опрацювання і поширення місій та цілей дизайну у суспільстві; • концептуалізація графічного дизайну; • розробка методів соціального впливу графічного дизайну на культуру та соціальну мотивацію членів суспільства	Дизайнери, освітяни, науковці, експерти	Громадські об'єднання, ініціативні групи, логістичні спільноти, навчальні заклади формальної та альтернативної освіти
Розробка, оновлення та затвердження законодавчої бази щодо виробництва (Державний стандарт), дорожніх карт розвитку галузі	Експерти, науковці, дизайнери, чиновники	Законодавчі структури (Міністерства, відомства, органи управління громадами)
Законодавчі процеси щодо дотримання і порушення авторського права та інтелектуальної власності	Юристи	Юридичні фірми, що спеціалізуються на авторському праві
Медіапідтримка в широких колах; соціалізація дизайну різними публічними засобами	Медійники	ЗМІ

ISSN 2617-7951 (Print)
ISSN 2617-880X (Online)

ПРОЄКТУВАННЯ (ПРОЦЕС ПРОДУКУВАННЯ НОВИХ ПРОЄКТІВ)		
Документальне оформлення співпраці з клієнтом (оформлення договору, складання брифу, обговорення та реалізація етапів розробки, оплата створеного макета)	Професійні графічні дизайнери (зокрема, бренд-дизайнер, вебдизайнер (UI), дизайнер рухомої графіки (або аніматор), книжковий дизайнер, художник макета, арт-директор (Stevens, 2023))	Дизайн-студії, дизайн-відділи на підприємствах
	Аматори	Тимчасові аматорські об'єднання
СПОЖИВАННЯ ПРОЄКТІВ (УТИЛІТАРНЕ, ЕСТЕТИЧНО-ДОСЛІДНИЦЬКЕ)		
Тестування проєкту, придбання, використання за призначенням, поширення інформації про проєкт та відгуків	Клієнти (фізичні особи)	Клієнти (юридичні особи)
Використання проєкту за призначенням; поширення відгуків	Персонально адресати проєкту	Цільові групи
Відвідування та підтримка різних публічних заходів, поширення відгуків	Відвідувачі публічних заходів, що сприяють зростанню рівня проєктних розробок графічного дизайну	Екскурсійні колективи
Аналіз проєктів щодо використання фахового інструментарію проєктування, наслідування позитивних результатів	Здобувачі дизайн-освіти	Академічні групи закладів формальної та неформальної освіти
Використання проєктів у викладацькій діяльності як приклади для здобувачів	Викладачі дизайн-освіти	Навчальні заклади та осередки
Аналітика та прогнозування розвитку галузі в межах певної науки	Науковці	Наукові спільноти, об'єднання, інституції
ПОСЕРЕДНИЦТВО МІЖ ПРОЄКТУВАННЯМ ТА СПОЖИВАННЯМ		
Тиражування макетів	Технологи і виробники	Друкарні, онлайн-платформи
Узгодження комунікації між клієнтом, дизайнером, виробником, споживачем, документальне оформлення відносин між усіма учасниками проєкту	Менеджери	
Просування проєктів, поширення накладів серед потенційних споживачів	Маркетологи	
Поширення інформації про нові проєкти та події в системі графічного дизайну	Медійники	Спеціалізовані ЗМІ

МАСШТАБУВАННЯ ПОТУЖНОСТІ І ПОТЕНЦІАЛУ СИСТЕМИ		
Дизайн-освіта: реалізація навчального процесу відповідно до освітніх програм за напрямом «Графічний дизайн»	Викладачі ЗОШ, закладів профтехосвіти, ЗВО, ментори, тренери	Заклади формальної та осередки неформальної (альтернативної) дизайн-освіти
Організація та участь у різних публічних заходах, що сприяють зростанню рівня проєктних розробок графічного дизайну (фестивалі, конкурси, премії)	Дизайнери	Професійні об'єднання, спілки, гільдії, клуби, громадські організації
Соціальна комунікація про події в системі графічного дизайну, здобутки в міжнародному просторі, історичні екскурси (PR системи, промоція) на спеціалізованих ресурсах (сайти, сторінки соцмереж, YouTube-канали, подкасти)	Медійники і дизайнери	Спеціалізовані ЗМІ
Наукові дослідження, публікування статей і монографій, редагування фахових наукових видань	Науковці, експерти галузі	НДІ, наукові програми при кафедрах ЗВО
Видання якісної літератури про дизайн та дотичні сфери		Видавництва
Акумуляція та презентація ефективності системи дизайну в історичному зрізі її розвитку	Експерти галузі, упорядники, дослідники	Музеї дизайну, галереї

Кожна з представлених складових системних процесів забезпечується суб'єктами та їхньою специфічною дією, в деяких пунктах суб'єкти проявляють себе кількома діями. Визначені складові системи не ізольовані, а перебувають у постійних зв'язках та виявляють взаємну залежність. Можна говорити, що в межах визначення одного з п'яти процесів підсистеми (об'єкти та організації) вони виконують базові та додаткові функції.

Ефективний системний розвиток графічного дизайну можливий не лише за наявності більшості наведених підсистем, але й за налагодженої та безперервної взаємодії між ними. Український дизайн упродовж періоду відновленої незалежності, а особливо протягом останніх 10 років, наповнюється як структурними складовими, так і подіями, спільними проєктами, тривалим партнерством між цими складовими (Удріс-Бородавко, 2024). З метою осмислення позитивних напрацювань та недоліків системного розвитку дизайну в Україні актуальною є деталізація кожного складового процесу комплексним висвітленням конкретних подій. Це складає перспективу подальших досліджень теми.

ISSN 2617-7951 (Print)
ISSN 2617-880X (Online)

5 Наукова новизна та практична значимість дослідження

В статті вперше проаналізовано системність функціонування графічного дизайну на прикладі діяльності професійних асоціацій, виявлено зв'язки структурних складових дизайну як складного соціокультурного явища та сформовано модель, що побудована на взаємодіях між усіма складовими.

6 Висновки

Графічний дизайн як професійна галузь є структурованою системою соціальних дій та взаємодій, що регламентується, передусім, законодавством, нормативними документами, а також цілями соціальних суб'єктів, що беруть пряму чи опосередковану участь у проєктах. У статті проаналізовано функціонування графічного дизайну в провідних європейських країнах, для чого застосовано методику трактування складного явища як «системи систем». У результаті аналізу діяльності професійних асоціацій графічних дизайнерів у Фінляндії, Австрії, Норвегії, Нідерландах та Італії визначено пріоритетні напрями розвитку дизайну: видавнича справа, освітні послуги, професійні фестивалі і конкурси, адвокаційна діяльність та юридична підтримка, сприяння вигідним партнерським відносинам між стейхолдерами, участь у державних програмах. Представлена в результаті проведеного аналізу альтернативна структурна модель графічного дизайну, яка будується на базових взаємодіях: соціокультурне і законодавче стратегування; проєктування (процес продукування нових проєктів); споживання проєктів (утилітарне, аналітично-дослідницьке, естетичне); посередництво між проєктуванням та споживанням – система збереження, тиражування і поширення; масштабування потужності і потенціалу графічного дизайну.

Список бібліографічних посилань

Вічер, А., Белінський, Я., & Скиба, М. (2017). *Мапа екосистеми українського дизайну*. Design4Ukraine. https://www.design4ukraine.com/ecosystem

Йолон, П. (2002). Системний підхід. В *Філософський енциклопедичний словник* (с. 584). Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; Абрис.

Никоненко, Т. М., & Сахно, К. (2013). Соціологічні компоненти взаємодії мистецтва і суспільства. *Теорія та практика дизайну*, *3*, 95–103. https://doi.org/10.18372/2415-8151.3.6231

Спільник, І., & Ярощук, О. (2018). Принцип системності в аналітичних дослідженнях. *Економічний аналіз*, *28*(2), 182–190. http://dx.doi.org/10.35774/econa2018.02.182

Удріс-Бородавко, Н. (2024, 25 квітня). Динаміка розвитку українського дизайну під час війни. В *Актуальні проблеми сучасного дизайну* [Матеріали конференції] (с. 197–201). Київський національний університет технологій та дизайну.

AIAP. (n.d.). *Cos'è AIAP*. Retrieved March 11, 2025, from https://aiap.it/cose-aiap/

Bernard, P. (1997). The social role of the graphic designer. In R. Marsack (Ed.), *Essays on design 1: AGI's designers of influence* (pp. 102–106). Booth-Clibborn.

BNO. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://www.bno.nl/

Boardman, J., & Sauser, B. J. (2006, April 24–26). System of systems – The meaning of of. In *International Conference on System of Systems Engineering* [Conference proceedings] (pp. 118–123). IEEE. http://dx.doi.org/10.1109/SYSOSE.2006.1652284

Connor, J., & McDermott, I. (1997). *The art of systems thinking: Essential knowledge of systems and creative problem solving*. Thorsons.

Designaustria. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://www.designaustria.at/

Freeman, J. T., & Paley, M. J. (2001). A systematic approach to developing system design recommendations. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, *45*(4), 449–452. https://doi.org/10.1177/154193120104500439

Grafia. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://grafia.fi/

Grafill. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://www.grafill.no/

Imamura, M., Ferreira, F. H., Fernandes, J., Neto, V. V. G., & dos Santos, R. P. (2024). A catalog of heuristics to support the design of systems-of-systems. *ISys – Brazilian Journal of Information Systems*, *17*(1), 1:1–1:26. https://doi.org/10.5753/isys.2024.3774

Maani, K. (2017). *Multi-stakeholder decision making for complex problems: A systems thinking approach with cases*. World Scientific Publishing Company.

PPV Knowledge Networks. (2019). *Стан розвитку дизайну в Україні*. Український культурний фонд. https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Ukrainian_Design_Monitoring_PPV_2019_UA.pdf

References

AIAP. (n.d.). *Cos'è AIAP* [What is AIAP]. Retrieved March 11, 2025, from https://aiap.it/cose-aiap/ [in Italian].

Bernard, P. (1997). The social role of the graphic designer. In R. Marsack (Ed.), *Essays on design 1: AGI's designers of influence* (pp. 102–106). Booth-Clibborn [in English].

BNO. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://www.bno.nl/ [in English].

Boardman, J., & Sauser, B. J. (2006, April 24–26). System of systems – The meaning of of. In *International Conference on System of Systems Engineering* [Conference proceedings] (pp. 118–123). IEEE. http://dx.doi.org/10.1109/SYSOSE.2006.1652284 [in English].

Connor, J., & McDermott, I. (1997). *The art of systems thinking: Essential knowledge of systems and creative problem solving*. Thorsons [in English].

Designaustria. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://www.designaustria.at/ [in English].

Freeman, J. T., & Paley, M. J. (2001). A systematic approach to developing system design recommendations. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, *45*(4), 449–452. https://doi.org/10.1177/154193120104500439 [in English].

Grafia. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://grafia.fi/ [in Finnish].

Grafill. (n.d.). *Home*. Retrieved March 11, 2025, from https://www.grafill.no/ [in Norwegian].

Imamura, M., Ferreira, F. H., Fernandes, J., Neto, V. V. G., & dos Santos, R. P. (2024). A catalog of heuristics to support the design of systems-of-systems. *ISys – Brazilian Journal of Information Systems*, *17*(1), 1:1–1:26. https://doi.org/10.5753/isys.2024.3774 [in English].

Maani, K. (2017). *Multi-stakeholder decision making for complex problems: A systems thinking approach with cases*. World Scientific Publishing Company [in English].

Nykonenko, T. M., & Sakhno, K. (2013). Sotsiolohichni komponenty vzaiemodii mystetstva i suspilstva [Sociological components of art and society interaction]. *Theory and Practice of Design*, *3*, 95–103. https://doi.org/10.18372/2415-8151.3.6231 [in Ukrainian].

PPV Knowledge Networks. (2019). *Stan rozvytku dyzainu v Ukraini* [The state of design development in Ukraine]. Ukrainian Cultural Foundation [in Ukrainian].

ISSN 2617-7951 (Print)
ISSN 2617-880X (Online)

Spilnyk, I., & Yaroshchuk, O. (2018). Pryntsyp systemnosti v analitychnykh doslidzhenniakh [System principle in analytical research]. *Ekonomichnyi analiz*, *28*(2), 182–190. http://dx.doi.org/10.35774/econa2018.02.182 [in Ukrainian].

Udris-Borodavko, N. (2024, April 25). Dynamika rozvytku ukrainskoho dyzainu pid chas viiny [Dynamics of Ukrainian design development during the war]. In *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu* [Current problems of modern design] [Conference proceedings] (pp. 197–201). Kyiv National University of Technologies and Design [in Ukrainian].

Vicher, A., Belinskyi, Ya., & Skyba, M. (2017). *Mapa ekosystemy ukrainskoho dyzainu* [Map of the Ukrainian design ecosystem]. Design4Ukraine. https://www.design4ukraine.com/ecosystem [in Ukrainian].

Yolon, P. (2002). Systemnyi pidkhid [Systemic approach]. In *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary] (pp. 584). Hryhoriy Skovoroda Institute of Philosophy of the NAS of Ukraine; Abrys [in Ukrainian].

Надійшла: 14.03.2025; Прийнята: 16.05.2025
Стаття була вперше опублікована онлайн 23.05.2025

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.